

FREUDS AGORA

EN SKOLE *for* PSYKOANALYSEN

For di psykoanalysen som praksis frem for alt er en undersøgelse, og fordi denne vedrører de antagelser, den enkelte må producere som sine forudsætninger, kan psykoanalytikerne ikke begrunde deres arbejde på anden vis end ved en åben og rationel fremlæggelse af psykoanalysens egne forudsætninger. Alt andet er uvedkommende og derfor utroværdigt. Dette gælder selvfølgelig også for de foreningsaktiviteter der iværksættes i psykoanalysens navn. Følgelig kan foreningen FREUDS AGORA kun begrundes i henhold til de krav som en Skole for psykoanalysen stiller.

Det betyder at FREUDS AGORA er frem for alt et sted, hvor man kommer for at bidrage med sit arbejde til de undersøgelser som kan bringe en yderligere afklaring af psykoanalysens grundlag. Det fællesskab vi hermed har for øje, er således i det væsentlig et studiefællesskab. Resten er underordnet, inkluderet tidligere meritter.

Spørgsmålet er imidlertid: Studie af hvad? Se, det er jo ikke uvæsentligt – den eksponentielle forøgelse af *papers*, som også vores felt oversvømmes af, taget i betragtning. Hovedkriteriet må vel her være: alt hvad der kan modarbejde den dogmatiske slumren som de psykoanalytiske grupperinger hensynker i, når de enten fungerer som rekrutteringsmaskiner eller templets vogter. Formålet med vores arbejde i FREUDS AGORA går derfor i retning af at skabe nogle værksteder, som kan virke dannende og uddannende for os selv og andre. Hensigten er i den forstand også klar: det gælder simpelthen om at uddanne analytikere.

*

At de aktiviteter som FREUDS AGORA sætter i værk inddrager studiet og diskussionen af Sigmund Freuds bidrag til udfoldelsen af det videns felt som psykoanalysen har åbnet op for, skulle være en selvfølge.

For indtil videre og så længe vi ikke har fået frembragt en passende *organon* til at gøre rede for rationalitetens situation i og med opdagelsen af det ubevidste, må vi simpelthen gå ud fra at netop Freud må formodes at vide, hvad psykoanalysen er for en sag. En sådan antagelse er bestemt ikke udtryk for forstokkethed eller manglende interesse for de nye udviklinger blandt videnskaberne. Vi konstaterer blot 1) at vi grundlæggende stadig ikke har fattet hvad det ubevidste er for en størrelse – hvorfor vi på ingen måde kan siges at have nået bunden af psykoanalysens indre udviklingsmuligheder, og 2) at de altid udbasunerede 'nye udviklinger' inden for vores felt (og nok i det hele taget) er så som så. Hos Freud finder vi ikke mindst en intellektuel ærlighed som fortsat er ganske forbilledlig for vores ærinde.

At vi også støtter os til Jacques Lacans bidrag og i lige så høj grad studerer hans udarbejdelser siger vel sig selv, thi uden hans indsat ville psykoanalysen i dag ganske enkelt være forsvundet som selvstændig og levende disciplin. Lacans intervention har nemlig formået både at genoptage, udfolde og forny de spørgsmål som psykoanalysen fra starten af har stillet os over for.

Hensigten —den gang som i dag— er fortsat den samme, at redegøre for subjektiveringsbetingelserne på anden vis end den gængse psyko-teologi der altid har hersket på området (*neuroscience* eller ej). De spørgsmål som en sådan bestræbelse rejser (vedrørende forestillingerne og den funktion der giver dem deres signifikantværdi; vedrørende libidoforvaltningen og dens særdeles konkrete driftmæssige forankringer; vedrørende ønskets dialektik og dens indlejring i den Andens felt; med videre) danner derfor stadig grundlag for psykoanalysens fremtidige udviklinger.

*

Med Sigmund Freuds og Jacques Lacans bidrag som orienteringspunkter står vi således over for et vældigt undersøgelsesområde, som stiller masser af specifikke studier foran os og med rigelig samarbejdsmuligheder med atter andre forskere og vidensfelter. Thi signifikanterne 'Freud' og 'Lacan' peger i dag på nogle omfattende arbejdsprogrammer som ifølge sagens natur inddrager adskillige mennesker: deres lærere, deres elever, de mennesker de har tænkt med, dem de har tænkt imod, dem der læser deres tekster og prøver at tænke videre, dem der arbejder inden for områder som psykoanalysen berører, etc. I den forstand må psykoanalysen forstås som en egentlig *bevægelse*.

Dette ord må imidlertid redefineres efter de belastninger som det tyvende århundredes forfærdeligheder har påført det, men der er ingen tvivl om at nerven i det intellektuelle arbejde som foretages i og med psykoanalysen, i høj grad afhænger af arten af de udvekslinger som psykoanalytikerne formår at etablere med hinanden og andre. Anderledes kan det vel ikke være, når overføringen er på færde. Men det kræver sandt at sige en særlig indsats når det er overføringen selv, der er genstand for undersøgelse.

I den forbindelse har mødet med brevvekslingerne imellem analytikerne fra den første generation været overordentligt berigende for os i de senere år¹. Blandt andet fordi det viser med al tydelighed at det teoretiske arbejde netop er... et arbejde. Arbejde som tillige kun kan udføres inden for rammerne af og i henhold til den konkrete overføringsmæssig sammenhæng det udfolder sig.

Dette rejser spørgsmålet vedrørende den herskende diskursivitet der organiserer den pågældende arbejdssammenhæng og til syvende og den etik der fundere den.

Det sidste er ikke blot en detalje eller *façon de dire*, thi etikken er i bund og grund teoriens praksis, som Lacan så rammende fik formuleret det. Etikken udtrykker nemlig først og fremmest den plads som subjektet indtager i verden i henhold til sine forudsætninger — hvilke vil sige: som følge af den skematisme (med de begreber,

¹ Det sker i og med arbejdssammenhængen *Korrespondancer* som bl.a. interesserer sig for studiet af psykoanalysens historie.

modeller, fremstillingsformer og erkendelseskriterier den bærer med sig), vedkommende vælger² at benytte sig af. Etikken er derfor den praksis der følger af den teori som subjektet tænker ud fra, og i den forstand konstitutiv forbundet med den ubevidste økonomi, den enkelte udarbejder i henhold til den Anden. Etikken er derfor ingen viljesakt — hvilket i øvrig i så fald kun fremstår som bortforklaring.

'Subjektiv position' betyder derfor: anvendelse af den eller de teorier som subjektet har benyttet sig af til at besvarer det *Que vuoi?* (Hvad vil du?), den Anden *de facto* stiller det overfor. Teorier der fungerer som forudsætninger for subjektets eksistens, og som nødvendigvis er seksuelle eftersom anerkendelse af akkurat min eksistens indebærer at jeg foretager et valg blandt de objekter der organiserer min verden og regulerer mine identifikationer³.

I den forstand består Psykoanalysen i netop analysen af de teorier der berammer den enkeltes tilværelse⁴. Sådanne teorier kan ikke blot betragtes som blændværk, illusioner eller 'tankeskemaer' som må genforstærkes på negativ eller positiv vis alt efter den gældende konformisme. De udgør selve grundlag for den enkeltes orientering i sit liv og må derfor omgås med en nænsomhed som minimalt kræver anerkendelsen af overføringens love.

*

Her er det så at man gerne benytter sig af glosen 'klinik' (eller, mere højtideligt måske, 'klinikken'), når man vil forsikre sig selv og andre om, at man skam er rigtig objektiv, pålidelig, empatisk, osv.

'Klinikken' lades nemlig gerne fremstå som kontrolinstans for 'teorien' idet den tilskrives en referentiell værdi som ikke blot anses som udgangspunkt for videnskabelig praksis (reproducerbarhed, osv.). Den ophøjer også evidensideologien og den statistiske rationalitet til at være vejledende rammer for udarbejdelsen af de 'teorifri' diagnostiske systemer som i dag sætter dagsorden ganske hovedløs.

Alt dette indskærper i endnu højere grad psykoanalysens forpligtelse til at fremlægge sine grunde, idet det omtalte regime både medfører en urimelig objektivisering af den såkaldte psykopatologi og en regulær afsubjektivisering af den enkeltes⁵ ytringer og væren. Man kan ikke fremhæve nok den omstændighed, at den nuværende scientistiske regime i praksis medfører en reel ødelæggelse af den kliniske erfaring. Ikke blot fordi den standardvis mistænkeliggøres, men simpelthen fordi kontakten med patienten reduceres til lutter opfyldelse af en protokol. En genoptagelse af den kliniske praksis er alt i alt påkrævet.

² Valget skal her forstås under hensyn til både Freuds overvejelser vedrørende 'neurosevalget' og det forhold, at ethvert valg indebærer som sådan en tydning – eller en læsning, om man vil.

³ Det er et problem der angår *Einverleibung*, og derved også urfortrængningen, som vi skal studere nærmere i den kommende tid bl.a. ved at interessere os for negationsspørgsmålet i psykoanalysen. I den forbindelse kunne måske være på sin plads at tilføje, at arten af den tilfredsstillelse som identifikationen kan mobilisere er noget som vi stadig har til gode at undersøge.

⁴ Jf. Freuds understregning af 'de infantile seksualteorier', som netop teorier der organiserer subjektiviseringsbetingelserne.

⁵ Det være sig behandleren eller den behandlet.

I den forbindelse fortjener de klassiske definitioner at blive bragt i spil på ny, thi det er den eneste vej til genoptage en tiltrængt diskussion vedrørende kasuistikens former i dag, klinikerens funktion og nomenklaturens gyldighed inden for psykopatologiens område. Med andre ord: vi bliver nød til at afgrænse den eller de skematismen som organiserer de forskellige diskurser der hærsker på området. Ad den vej vil der i det mindste være en mulighed for at vide, hvad det er vi egentlig har med at gøre inden for det felt, vi kalder psykopatologi.

Vi må derfor prøve at formulere vores opfattelse så tydeligt som det er os muligt. For eksempel ved at sige det, som det er, nemlig at det kliniske arbejde (kliniske iagttagelser, overvejelser, osv.) lige præcis er det, som *kliniker*en udfører. Vi må kunne sige at klinikken ikke findes som sådan, at den angår først og fremmest den person som udtaler sig om såkaldte kliniske forhold.

Derfor må klinikken betragtes i mindre grad ud fra den eventuelt begavede optegnelse over 'objektive fund' som undersøgelsen af 'patienten' kan give —sådan som den objektiverende bestræbelse sædvanligvis gør den til— end som navnet på hvad man teoretisk kan sige om den praksis man som analytiker er med til at gøre mulig idet man autoriserer en person til at gå ind i analysandens arbejde. Ændringen i perspektivet skyldes det forhold, at psykoanalysen er en akt som i det væsentlig organiseres med henblik på en tydeliggørelse⁶ af den dialektik der understøtter den enkeltes ubevidste ønske, og hvor de behandlingsmæssige resultater vurderes på baggrund af netop den tydeliggørelse og ikke andet.

Lad os præcisere det.

*

Hvad behandlingen angår, kan vi sådan set blot sige at psykoanalytiker*en* tager imod en anmodning og giver mulighed for at hin enkelte undersøger baggrund for den. Dette åbner så op for en kortlægning af selve henvendelsens struktur, som — for så vidt betingelserne for arbejdet accepteres— giver analysanden mulighed for at undersøge den. Behandlingen finder kun sted for så vidt denne mulighed benyttes og sker i henhold til den rytme som de overføringsmæssige udfordringer bestemmer. Arbejdet forudsætter blot analysandens ærlighed over for sig selv (dvs. hvad Freud ironisk kaldte 'de frie indfald') og analytikerens solidariske deltagelse i forløbet ('den svævende opmærksomhed').

I den forstand består den analytiske indretning i et åbent møde med henblik på et åben undersøgelse. Spørgsmålet er imidlertid: Undersøgelse af hvad?

Af subjektets forudsætninger har vi sagt.

Hvilket vil sige: af den skematisme der understøtter dets eksistens.

Thi subjektet knyttes til den samme struktur der producerer de betydningsmæssige sammenhæng inden for hvilke den enkelte finder sin væren.

⁶ Lacan taler her om *correction subjective*, som forekommer mig at forlange en nærmere diskussion.

Det er analysen af den skematisme der organiserer sådanne signifikantmæssige-sammensætninger ('signifiant-kæder', siger Lacan; 'forestillingskomplekser', sagde Freud), der udgør kernen ved det psykoanalytiske arbejde.

Signifikanslogikken er derfor det nødvendige udgangspunkt for psykoanalysen. Både fordi den danner grundlag for enhver skematisme og fordi den også er kilden til den topologi, der definerer subjektets koordinater (dvs. bestemmer subjektets position i den diskursive struktur som den signifikante samspil således foranlediger).

Den eneste klinik der dur i psykoanalysen, er i den forstand den der baseres på subjektets topologi. Andet er der ikke brug for, mindst af alt objektivisering.

Men den skal da begribes først.

Thi jo mere vi formår at eksplicite den logik der underbygger den psykoanalytiske praksis, jo større vil dens virke være.

Derfor er der frem for alt brug for at få fremlagt de forbindelseslinjer der findes mellem:

- 1) subjektets topologi,*
- 2) signifikantens logik og*
- 3) den skematisme der ligger til grund for den enkeltes subjektive stilling.*

Således, for mig at se, det egentlig kliniske arbejde som psykoanalytikeren må stå for, og den eneste konsekvente videreførelse i vore dage (dvs. siden Lacan) af Freuds insisteren på nødvendigheden af at have en topisk, dynamisk og økonomisk perspektiv i vores virke.

Og således også de kriterier og opgaver som en skole for psykoanalysen må overholde og varetage.

*Osvaldo Cariola,
genlæst i maj 2015.*